

Een woordje vooraf.

Het boekje *“De knopenla, over de wereld van Merel en Soliman”* is een boek over omgaan met elkaar. Over de relatie van Merel en haar buurman, die aan het eind van het verhaal Soliman blijkt te heten. In het boek ontwikkelt zich die relatie van een elkaar vluchtig kennen tot het voelen dat ze bij elkaar horen. De buurman heeft een kleermakerij en Merel komt graag langs voor een praatje. De buurman waardeert haar bezoek en nodigt haar uit een ketting te rijgen van de knopen uit zijn knopenla. Niet zo maar een ketting: elke knoop staat voor iemand waarvan Merel houdt zo bedenkt de buurman. Hij zelf begint. ‘Deze knoop ben jij, Merel’, zegt hij. Hij pakt uit de la een knoop met een zonnetje erop, omdat hij vindt dat Merel een zonnetje is. De knoop die Merel pakt, die de buurman voorstelt, is een knoop van goud. ‘Goud is mooier dan zilver nog’, zegt ze en daarmee zegt ze dat ze de buurman hoog heeft. Merel vindt de buurman aardig. De buurman vindt Merel aardig, zo simpel kan de wereld zijn. Elke knoop die Merel vervolgens uitzoekt en rijgt, is iemand die Merel aardig vindt. Haar moeder haar vader, haar broertje, oma, Hidde, maar ook de zeeman, de juffrouw van school en de bakker. De buurman vraagt naar de mensen van de knopen en Merel vertelt over hen. Zo ontstaat een gesprek tussen beiden, zo leert de buurman Merel kennen. ‘Dit zijn de mensen van wie jij houdt’, zegt de buurman. Hij knoopt het eind van de draad aan het begin van de draad. Zo wordt de draad een kring. Een ketting.

De buurman hangt de ketting voorzichtig om Merels hals. Hij zegt: ‘Nu heb je jouw mensen altijd bij je.’ De buurman bevestigt hiermee Merel in haar relaties met de mensen waarvan zij houdt. Merel begrijpt dat. Ze begrijpt dat de draad die knopen verbindt. ‘De draad mag niet breken’, zegt Merel, ‘als de draad breekt laten de knopen los.’ Merel weet dat relaties stuk kunnen gaan. De buurman zegt: ‘De draad breekt niet, de draad die ik aan je gaf, is heel sterk.’ Daarmee geeft de buurman haar vertrouwen in de mensen om haar heen. Dat Merel ook iets van het leven van de buurman weet, blijkt als de buurman een klant in de winkel gaat helpen en zij alleen is in de werkplaats. Zij zegt dan hardop dat ze weet dat de buurman een vluchteling is. Wat een vluchteling-zijn betekent, bereikt ze door de situatie van de buurman te betrekken op zichzelf. Ze zegt: ‘Stel je voor dat ik weg moet uit mijn huis, weg van mijn eigen bed. En alle andere mensen in dit land ook?’ Ze zegt: ‘Ik wil niet weg!’ De buurman hoort wat Merel zegt. De buurman zegt: ‘Niemand wil weg van zijn huis.’ De buurman zegt: ‘Toch gingen wij weg omdat we bang waren voor de soldaten die in mijn land oorlog maakten.’ Merel op haar beurt bevestigt de buurman. Ze zegt: ‘Dat is goed dat jullie zijn weggegaan’ Ze zegt: ‘Hier hoeven jullie niet meer bang te zijn.’ Elkaar bevestigen doe je als je een goede relatie hebt. Twee mensen die elkaar vinden. In een relatie verbinden ons denken en gevoel zich met de ander. Het woord relatie komt van het Latijnse woord ‘relatio’, een vorm van het werkwoord ‘referre’, dat betekent: heen en weer bewegen, zoals de hand naar de inktpot beweegt, er de pen in doopt, schrijft en de pen opnieuw in de inktpot doopt, zegt het latijns woordenboek. ‘Relatio’ is de daad (handeling) van het heen en weer bewegen. De buurman beweegt zich naar Merel en Merel beweegt tot de buurman. Dát is het relateren, dát is wat gebeurt in een relatie, dát is een relatie hebben.

De buurman reikt de knopenla aan en stelt voor de knopen te rijgen en een naam te geven; Merel beweegt naar dat idee en rijgt een ketting met knopen en de mensen die haar lief zijn. De buurman beweegt op zijn beurt en verbindt de twee uiteinden van de draad tot een ketting, die hij om Merels hals legt. Dat hun relatie sterk is, bevestigt hij door te zeggen dat de draad waaraan de knopen zijn geregen – de draad die hij haar gaf – niet zal breken: de relatie zal er zijn, zolang de draad heel is. Dat voelen ze allebei, dat maakt openhartig. Merel zegt daarom dat ze Merel heet. De buurman zegt dat hij Soliman heet. Met dat noemen van hun naam, daarmee bezegelen Merel en Soliman hun relatie, want je noemt pas elkaar bij de naam als je vertrouwd bent met elkaar.

De mens stuurt zelf zijn leven, maar tegelijkertijd is er een voortdurende oriëntatie op andere mensen. Je kunt stellen dat de mens op zich half is en met die ander hem heel maakt. Dat is met een eenvoudige test aan te tonen: ga maar eens met je rug tegen de rug van een ander aanstaan. Je voelt je rug dankzij de rug van de ander. Als je los laat, voel je je rug niet. Merel wordt pas mens bij mensen als Soliman. Om mens te worden moet Merel te midden van bijvoorbeeld de mensen in haar straat opgroeien. De eigenschap mens te kunnen zijn draagt zij in aanleg in zich omdat omgaan met andere mensen een menselijke eigenschap is en Merel een mens is. Maar deze eigenschap moet zich in de omgang met andere mensen kunnen ontplooiën. Elk kind draagt in zich een ontwikkeling tot mens. “Sociale ontwikkeling” noemen de opvoedkundigen dat. In die sociale ontwikkeling onderscheiden zij drie aspecten.⁽¹⁾ In de eerste plaats is een mensenkind georiënteerd op mensen; zijn belangstelling gaat naar mensen uit. Jonge zuigelingen blijken bij het kijken vooral geboeid te worden door menselijke gezichten, meer dan door enig ander voorwerp. Als hem een rammelaar wordt voorgehouden en iemand kijkt in de wieg dan richt het kind zich op de menselijke stem, niet op het rammelen van de rammelaar. Dingen zijn interessant, maar halen het niet bij mensen. Zolang er mensen zijn die zich met hem bezig houden, kan een kind veel opvoedende boekjes en educatief speelgoed missen. In de tweede plaats neemt een mensenkind allerlei ideeën en gedragingen van mensen over, dat is ook eigen aan zijn mens zijn. En in de derde plaats krijgt hij vaardigheid in het omgaan met mensen, leert hoe je contact kunt leggen, dat contact vasthouden en ook als dat nodig mocht zijn dat contact afbreken. Op één voorwaarde: dan moeten deze contacten wel aanstekelijk zijn. Met name een warme relatie met hen maakt het voor kinderen gemakkelijker en aantrekkelijker zich het gedrag en ideeën van de ander eigen te maken. Zo’n relatie kenmerkt zich door wederkerigheid. De relatie van Merel en Soliman is een warme relatie en wederkerig: Soliman bevestigt Merel in de liefde tot mensen in haar omgeving en Merel bevestigt Soliman in zijn keuze om zijn land te verlaten en naast haar te komen wonen. De mensen met wie Merel omgaat, zijn niet los te zien van haar ouders. Zij immers kiezen de buurt om te wonen, de school waar Merel naar toe gaat, de kennissen en vrienden bij wie ze met haar op bezoek gaan. Daarom is er nóg een voorwaarde, namelijk de voorwaarde dat hun kind de ruimte krijgt om met andere mensen om te gaan.

1. Kohnstamm, R. (2002). Het jonge kind, Ontwikkelingspsychologie Deel I, uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum.